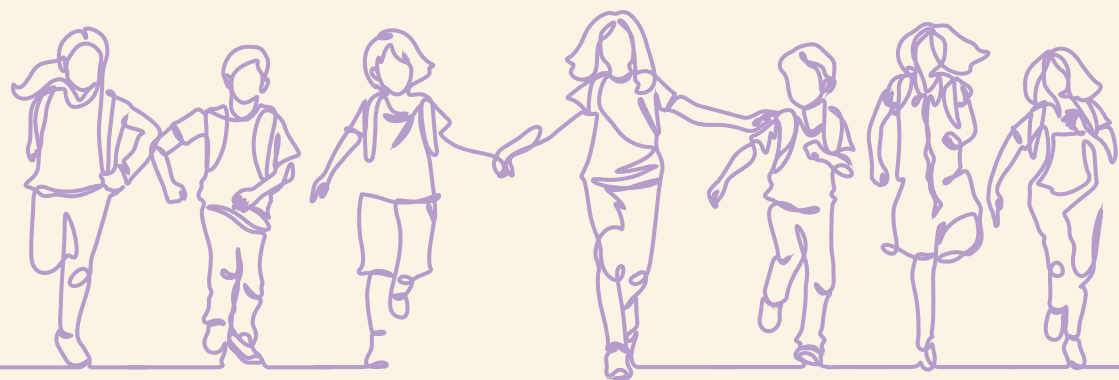

Cepljenje v šolskem obdobju

*Odločitev danes,
darilo za prihodnost*

Ljubljana, januar 2025
Nacionalni inštitut za javno zdravje

Dragi starši,

vaš otrok se odpravlja na vznemirljivo potovanje – šolsko obdobje je čas, ko bo raziskoval svet, sklepal prijateljstva, se učil novih stvari in korak za korakom odraščal. To je tudi obdobje, ko telesni in čustveni razvoj postajata še posebej pomembna. V tem času lahko skupaj z otrokom poskrbite, da bo njegovo odraščanje kar najbolj varno in zdravo. Pomemben način varovanja zdravja je cepljenje, ki vašemu otroku pomaga zgraditi močan obrambni sistem pred boleznimi. Zato cepljenje ni le odločitev za danes – je tudi darilo za prihodnost.

V knjižici, ki jo držite v rokah, so zbrani poglobljeni podatki o cepljenju otrok v šolskem obdobju. Svoje odločitve boste lahko sprejemali na podlagi preverjenih informacij, pri tem pa smo vam vedno na voljo za dodatna vprašanja.

Hvala, ker s svojo skrbjo omogočate vašemu otroku, da odrašča zdravo in varno. Vaša vloga je neprecenljiva – skupaj gradimo temelje za svetlejšo prihodnost.

S spoštovanjem,

Nacionalni inštitut za javno zdravje

Davica

Kaj je davica?

Davica je huda nalezljiva bolezen, ki jo povzroča strup (toksin) bakterije *Corynebacterium diphtheriae*. Bolezen se praviloma začne z vnetim žrelom, zaradi razvoja belkastih oblog, ki se lahko širijo v sapnik in sapnice, pa povzroča težave pri dihanju in lahko vodi v zadušitev.

Kako se davica prenaša?

Izvor okužbe je bolnik ali klicenosec, ki seve bakterije nosi v nosno-žrelnem prostoru ali na koži. Bolezen se zato širi kapljično, torej s kašljem, kihanjem in govorjenjem ali z neposrednim stikom s kožnimi ranami, lahko pa tudi posredno prek predmetov in hrane.

Simptomi in zapleti

Od okužbe do pojava boleznine mine od 1 do 6 dni. Lahko poteka blago ali celo brez znakov okužbe, lahko pa hitro in se konča s smrtjo. Bolezen se pojavlja v dveh oblikah:

- kot lokalna davica, ki je posledica okužbe zgornjih dihal ali kože,
- in kot davica, ki je posledica razsoja toksina v kri in oddaljene organe.

Bolezen se praviloma začne z vnetjem sluznice nosu in žrela ali kože, vročino, lahko pa tudi s slabostjo, bruhanjem, mrzlico in glavobolom.

Na sluznici se razvijejo belkaste obloge, ki se debelijo in lahko hitro povzročijo težave pri dihanju. Otrok postane hripav, postopno izgubi glas ter začne lajajoče kašljati in sikati. Bakterija, ki povzroča davico, izloča tudi strup. Ta se razseje po telesu in lahko poškoduje srce, ledvice in živčni sistem, poleg tega lahko povzroči tudi kožne razjede, prekrite s sivo membrano, ki se ne zacelijo.

Zakaj je pomembno cepljenje šolskih otrok proti davici?

Cepljenje je pomembno zaradi zaščite otroka pred boleznijo ter z njo povezanimi zapleti. Šolski otroci prejmejo poživitveni odmerek (s kombiniranim cepivom proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju) na sistematskem pregledu v 2. razredu osnovne šole ter v srednji šoli. Visoka precepljenost populacije proti davici je pomembna za preprečevanje širjenja povzročitelja v primeru vnosa bolezni v državo.

Zadnji primer davice dihal smo v Sloveniji prav zaradi sistematičnega cepljenja zabeležili leta 1967, zadnji smrtni primer pa leta 1963. V letu 2023 smo v Sloveniji po mnogih letih zaznali 4 primere kožne davice pri tujih državljanih, v letu 2024 pa tudi 1 primer kožne davice med slovenskimi prebivalci. Bolezen se v nekaterih delih sveta še vedno pogosto pojavlja. Množična potovanja in migracije tveganje za vnos bolezni v Slovenijo zgolj povečujejo.

Kaj lahko pričakujem po cepljenju svojega otroka?

Tudi po cepljenju proti davici se lahko pojavijo neželeni učinki, ki pa so po navadi blagi in prehodni. Najpogostejši neželeni učinki po cepljenju s kombiniranim cepivom proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju so lokalne reakcije (bolečina, rdečina in oteklina) na mestu cepljenja, utrujenost, splošno slabo počutje, glavobol, bolečine v mišicah in sklepih, zvišana telesna temperatura, zmanjšanje apetita, slabost, bruhanje, driska.

Hepatitis B

Kaj je hepatitis B?

Hepatitis B je nalezljiva virusna bolezen, ki povzroči vnetje jeter. Okuži se lahko vsak, ki ga ni prebolel ali ni bil cepljen. Preboleli hepatitis B običajno zapušča trajno imunost, pri nekaterih pa lahko vodi v kronično okužbo, jetrnega raka ali jetrno cirozo.

Kako se hepatitis B prenaša?

Virus najdemo v telesnih tekočinah okuženih oseb, npr. v krvi, izločkih spolovil, slini in mleku doječe matere.

Okužba se najpogosteje prenaša ob spolnem odnosu z okuženo osebo, medtem ko je prenos s krvjo in krvnimi pripravki, ki je bil nekoč pogost, danes v Sloveniji zelo redek, saj vso kri testirajo. Okužba se prenaša tudi z uporabo okuženih ostrih predmetov in s souporabo pribora za injiciranje možen pa je tudi prenos z okužene matere na otroka, najpogosteje ob porodu.

Simptomi in znaki bolezni ter zapleti

Bolezen lahko poteka brez simptomov. Če se simptomi in znaki hepatitisa B pojavijo, kar se običajno zgodi v 4 do 28 tednih po okužbi, se kažejo kot slabost, glavobol, povišana telesna temperatura ter prebavne težave (driska ali zaprtje). Pri nekaterih bolnikih je urin lahko temen, blato pa svetlo obarvano, možen je tudi pojav srbečice in zlatenice.

Pri 20 do 50 odstotkih otrok in okoli 90 odstotkih novorojenčkov se razvije kronična okužba, pri kateri do pojava bolezenskih znakov lahko mine tudi več let, nekateri pa lahko ostanejo kronični nosilci virusa hepatitisa B brez simptomov in znakov bolezni, zato se ne zavedajo, da so prenašalci virusa. Kronična okužba se lahko razvije v kronično vnetje jeter (hepatitis), cirozo ali raka jeter, vse te bolezni pa so lahko smrtno nevarne. Pri najhujših oblikah bolezni jetra popolnoma odpovejo, zato je potrebna presaditev.

Zakaj je pomembno cepljenje šolskih otrok proti hepatitisu B in kako poteka?

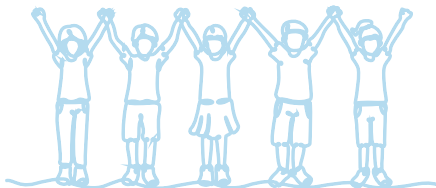
Cepljenje proti hepatitisu B, ki po treh odmerkih v več kot 95-odstotkih nudi dolgotrajno zaščito, učinkovito preprečuje okužbo z virusom hepatitisa B in njene posledice, kot je vnetje jeter, pa tudi ciroza in rak jeter.

Cepljenje otrok proti hepatitisu B je pomembno, saj je cepljenje bolj učinkovito pri otrocih kot pri odraslih. Poleg tega je v primeru okužbe s hepatitisom B v prvih letih življenja tveganje za razvoj kronične okužbe bistveno večje, kot če pride do okužbe s hepatitisom B kasneje v življenju.

Otroci, rojeni pred oktobrom 2019 so proti hepatitisu B cepljeni z monovalentnim cepivom proti hepatitisu B ob vstopu v šolo, ko prejmejo prva dva odmerka cepiva z enomesečnim razmikom, tretji odmerek pa prejmejo v 2. razredu osnovne šole. Otroci rojeni od oktobra 2019 naprej pa so proti hepatitisu B cepljeni v prvih dveh letih življenja s kombiniranim 6-valentnim cepivom (proti davici, tetanusu, oslovskemu kašlju, hemofilusu influence b, otroški paralizi in hepatitisu B) in cepljenja ob vstopu v šolo oz. v šolskem obdobju ne potrebujejo.

Kaj lahko pričakujem po cepljenju svojega otroka?

Neželeni učinki, ki se lahko pojavijo po cepljenju proti hepatitisu B, so običajno blagi in prehodni, kot so npr. lokalne reakcije (bolečina, rdečina, oteklina) na mestu cepljenja ali povišana telesna temperatura.

HPV

Kaj so humani papilomavirusi?

Humani papilomavirusi (HPV) so virusi, s katerimi se vsaj enkrat v življenju okuži večina ljudi, tako žensk kot moških. Okužbe s HPV povzročajo šest vrst rakov pri ženskah in moških, pa tudi genitalne bradavice.

Kako se HPV prenaša?

HPV se prenašajo s tesnimi stiki s kožo ali sluznico okužene osebe, najpogosteje pri spolnih odnosih in drugih intimnih stikih. Možen pa je tudi prenos z matere na novorojenčka ob porodu. Okužba v večini primerov poteka brez simptomov, zato večina ljudi zanjo ne ve, jo pa kljub temu lahko prenese na svojega spolnega partnerja.

Simptomi in zapleti

Okužbe s HPV večinoma potekajo brez značilnih simptomov. Pri 90 odstotkih okužba v dveh letih mine spontano, pri desetini pa se lahko razvije dolgotrajna okužba s HPV, ki po več letih lahko vodi v razvoj predrakavih in rakavih sprememb.

Nevarni genotipi HPV so tako razlog za skoraj vse primere raka materničnega vratu, 88 % raka zadnjika, 78 % raka nožnice, četrtno primerov raka vulve, polovico primerov raka penisa ter za skoraj tretjino primerov raka ustnega dela žrela. V Sloveniji na leto zaradi raka, ki je posledica okužbe s HPV, zboli okoli 200 oseb.

Nekateri manj nevarni genotipi HPV lahko povzročijo neprijetne in trdovratne genitalne bradavice. Manj nevarne genotipe HPV povezujemo tudi z nastankom papilomov grla, ki lahko povzročajo hripavost in težave pri dihanju, v redkih primerih pa tudi življenjsko ogrožajočo zaporo dihalnih poti.

Zakaj je pomembno cepljenje šestošolcev proti HPV in kako poteka?

Ker za okužbo s HPV ni zdravila, je cepljenje še toliko pomembnejše, tako za dekleta kot tudi za fante. Cepljenje proti HPV je najbolj učinkovito prav v starosti med 9 in 15 let in še pred začetkom spolne dejavnosti.

Najboljši čas za cepljenja proti HPV je na sistematskem pregledu v 6. razredu osnovne šole, ko poteka redno cepljenje mladostnikov proti HPV.

V Sloveniji je na voljo 9-valentno cepivo, ki nudi varno in učinkovito zaščito pred okužbami:

- s sedmimi nevarnejšimi genotipi HPV – tistimi, ki povzročajo približno 90 odstotkov raka materničnega vratu ter nekatere druge vrste raka (rak spolovila, danke, ustnega dela žrela),
- pa tudi pred manj nevarnima genotipoma HPV, ki povzročita do 90 odstotkov genitalnih bradavic.

Cepivo proti HPV je zelo učinkovito, kar pomeni, da sproži odziv imunskega sistema in nastanek protiteles, ki varujejo pred okužbami s HPV in njihovimi posledicami. Pri posamezniku, ki ni bil cepljen, je bistveno večje tveganje, da bo zbolel tako za določenimi vrstami raka ali predrakavimi spremembami kot tudi za drugimi, s HPV povezanimi boleznimi.

Kaj lahko pričakujem po cepljenju svojega otroka?

Tudi po cepljenju proti HPV se lahko pojavijo neželeni učinki, ki pa so največkrat blagi in prehodni. Najpogosteje gre za rdečino, bolečino in oteklino na mestu cepljenja, zmerno povišano telesno temperaturo, slabost, utrujenost in glavobol.

OSLOVSKI KAŠELJ

Kaj je oslovski kašelj (pertussis)?

Oslovski kašelj je zelo nalezljiva bolezen dihal, za katero so značilni hudi napadi kašlja, ki trajajo od 4 do 8 tednov, in posledično težave ali celo premori pri dihanju. Najbolj ogroženi so mlajši otroci in še bolj dojenčki, ki jih do dopolnjenih treh mesecev starosti še ni mogoče cepiti.

Kako se oslovski kašelj prenaša?

Prenaša se s kužnimi kapljicami, ki nastanejo pri kašljanju in kihanju, pa tudi prek okuženih predmetov. Povzročiteljica bolezni, bakterija *Bordetella pertussis*, se namreč nahaja v bolnikovih ustih, nosu in žrelu. Bolnik je najbolj kužen ob pojavu prvih simptomov in nato še 21 dni po začetku simptomov.

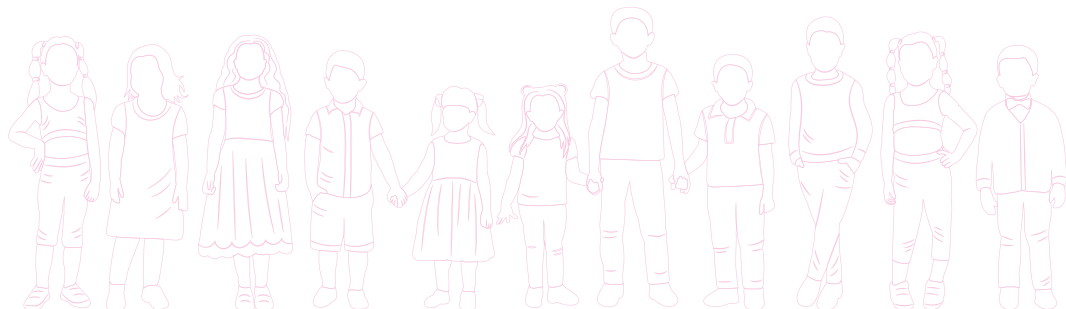
Simptomi in zapleti

Bolezen se začne od 7 do 10 dni po okužbi in sprva poteka podobno kot prehlad, torej z izcedkom iz nosu in oči, rahlo povišano telesno temperaturo in občasnim blagim kašljem. Ta se z napredovanjem bolezni stopnjuje v hude napade, bolnik ne more nehati kašljati, zato mu začne zmanjkovati kisika. Epizodam kašlja sledi nenaden globok vdih, ki je slišati kot oslovsko riganje. Napadi kašlja lahko izzovejo bruhanje in povzročajo izčrpanost.

Med resne zaplete, ki so sicer pogostejši pri dojenčkih, sodijo bakterijska pljučnica, ki je lahko tudi smrtna, krvavitve v predel oči, kože ter možganov, sesedanje pljuč (pnevmotoraks), povečan pritisk v trebušni votlini, ki je posledica kašlja, popkovna kila ali izpad črevesja skozi danko, vročinski krči, vnetje srednjega ušesa in prenehanje dihanja. Zmanjšan dotok kisika v možgane, pa tudi krvavitve, ki so možna posledica kašlja, lahko povzročijo (trajne) okvare možganov ter s tem lahko tudi duševno zaostalost in ohromelost otroka.

Zakaj je pomembno cepljenje šolskih otrok proti tej bolezni?

Cepljenje je pomembno zaradi zaščite vašega otroka pred samo boleznijo ter morebitnimi z njo povezanimi zapleti, zlasti ob (večjih) izbruhih, kakršnemu smo bili priča prav v letu 2024. Ker zaščita po cepljenju, kot tudi po preboleli bolezni, s časom upada, so pri otrocih potrebni poživitveni odmerki cepiva proti oslovskemu kašlju. Šolski otroci prejmejo poživitveni odmerek (s kombiniranim cepivom proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju) na sistematskem pregledu v 2. razredu osnovne šole ter v srednji šoli.

Kaj lahko pričakujem po cepljenju svojega otroka?

Lahko se pojavijo neželeni učinki, ki pa so praviloma blagi in prehodni. Najpogostejši so lokalne reakcije (bolečina, rdečina in oteklina) na mestu cepljenja, utrujenost, splošno slabo počutje, glavobol, bolečine v mišicah in sklepah, zvišana telesna temperatura, zmanjšanje apetita, slabost, bruhanje, driska.

Po začetku sistematičnega cepljenja leta 1959 se je število primerov oslovskega kašlja močno zmanjšalo, vendar pa se občasno pojavljajo izbruhi te bolezni. Velik izbruh oslovskega kašlja smo, podobno kot v drugih državah, v Sloveniji zabeležili leta 2024 (z več kot 1900 prijavljenimi primeri oslovskega kašlja), kar je bila najverjetneje posledica zmanjšanega kroženja povzročitelja oslovskega kašlja med pandemijo covid-19 v kombinaciji z nižjo precepljenostjo v zadnjih letih.

TETANUS

Kaj je tetanus - znan tudi kot mrtvični krč?

Tetanus je bolezen, ki prizadene živčni sistem, zanj so značilni zelo boleči mišični krči celega telesa. Povzročajo jo strup (toksin) bakterije *Clostridium tetani*, katerega spore so zaradi živalskih iztrebkov lahko prisotne tudi v zemlji, zlasti gnojni. Zboli lahko vsakdo. Četudi tetanus prebolimo, imunosti ne razvijemo. Cepljenje je najboljša zaščita pred tetanusom. Za dolgotrajno zaščito so potrebni poživitveni odmerki vsakih 10 let.

Kako se tetanus prenaša?

Okužba se praviloma zgodi prek (globlje vbodne) rane, v katero zaidejo spore - otrok denimo pohodi žebelj, se poreže...-, lahko pa tudi prek ureznin, žuljev, opeklin ali celo komaj opaznih ranic. Vzrok okužbe je lahko tudi uporaba materialov, ki niso sterilni (npr. pri »piercingu«). S človeka na človeka se tetanus ne prenaša.

Simptomi in znaki bolezni ter zapleti

V polovici primerov se najprej pojavijo otrdelost in krči v žvekalnih mišicah, nato sledijo otrdelost vratu, težave pri požiranju, krč glasilk in mišic sapnika, generalizirani krči po celem telesu, močno okrepljeni refleksi, potenje in povišana telesna temperatura. Zaradi togosti obraznih mišic je videti, kot bi se bolnik smejal, obrvi ima visoko dvignjene.

Togost in krči postopoma zajamejo vse telo, ki se zato močno usloči, bolnik ne more odvajati urina in blata niti govoriti. Zaradi krčev lahko pride do zlomov kosti. Dihanje je oteženo, lahko nastopi pomanjkanje kisika ali zadušitev. Zaznavni del živčevja ni prizadet, bolnik je ves čas pri polni zavesti, zato je bolezen še strašnejša.

Najpogostejši zaplet je zadušitev, saj bolniku zaradi oteženega dihanja zmanjka kisika.

Zakaj je pomembno cepljenje šolskih otrok proti tetanusu?

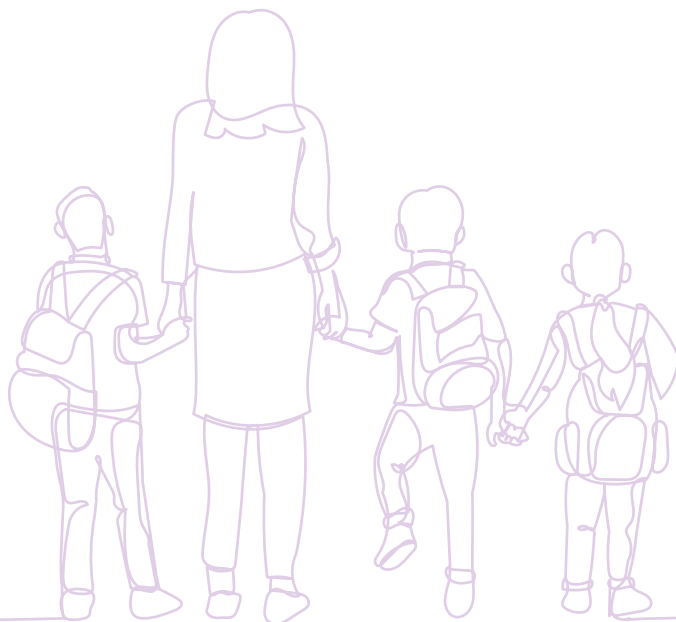
Tudi zaradi otroške igrivosti in morda manjše pazljivosti je cepljenje otroka proti tetanusu izjemnega pomena. Šolski otroci prejmejo poživitveni odmerek (s kombiniranim cepivom proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju) na sistematskem pregledu v 2. razredu osnovne šole ter v srednji šoli. Cepivo je varno in zelo učinkovito. Cepljenje telesu pomaga ustvariti protitelesa. Tako je otrok zaščiten proti bolezni in možnimi zapleti. Tetanus namreč v vsakem primeru predstavlja nujno stanje, ki zahteva bolnišnično zdravljenje – to pa je v približno desetini primerov neuspešno, saj toliko bolnikov kljub zdravljenju umre.

Cepljenje je treba obnavljati na 10 let, saj zaščita po cepljenju z leti upade.

Kaj lahko pričakujem po cepljenju svojega otroka?

Po cepljenju se lahko pojavijo neželeni učinki, ki pa so po navadi blagi in prehodni. Najpogostejši so lokalne reakcije (bolečina, rdečina in oteklina) na mestu cepljenja, utrujenost, splošno slabo počutje, glavobol, bolečine v mišicah in sklepih, zvišana telesna temperatura, zmanjšanje apetita, slabost, bruhanje, driska.

Zaradi cepljenja, ki ga v Sloveniji izvajamo že od daljnega leta 1951, se je pojavnost bolezni močno zmanjšala. Od leta 2014 do leta 2023 je bilo zabeleženih 18 primerov tetanusa, zadnja smrtna primera pa segata v leti 2019 in 2014.

MUMPS

Kaj je mumps?

Mumps je nalezljiva virusna bolezen, ki povzroča vnetje žlez slinavk. Najpogosteje prizadene otroke, stare med 5 in 9 let, in lahko povzroči hude zaplete, med njimi vnetje možganskih ovojnic in možganov. Z mumpsom se lahko okuži vsak, ki ga ni prebolel ali proti bolezni ni bil cepljen.

Kako se mumps prenaša?

Prenaša se s kužnimi kapljicami pri kašljanju in kihanju ter s slino (tudi posredno prek predmetov, ki so onesnaženi s slino okužene osebe). Bolnik je kužen dva dneva pred pojavom otekline žlez slinavk in še nadaljnjih pet dni.

Simptomi in zapleti

Pri otrocih so znaki bolezni praviloma blažji kot pri bolnikih po puberteti in odraslih. Simptomi se sicer pojavijo pri dveh tretjinah okuženih, praviloma od 16 do 18 dni po okužbi. Najpogostejši so povišana telesna temperatura, glavobol ter otekle obušesne žleze slinavke. Bolezen lahko spremljajo tudi utrujenost, bolečine pri požiranju ali občutljivost žlez na dotik, dečki pa imajo lahko otekle in občutljive testise.

Čeprav pri otrocih mumps praviloma poteka v blažji obliki, zapleti niso izključeni. Med pogostejše sodi vnetje možganskih ovojníc (meningitis), ki se pri približno polovici obolelih pojavi brez znakov. Redkejši, a zelo resen zaplet pa je vnetje možganov (encefalitis). Za oba so značilni glavobol, otrdelost vratu ter krči, v najhujših primerih pa tudi koma. Ta vnetja lahko pustijo trajne posledice na možganih in živcih, tudi delno ohromelost ali izgubo sluha. Sicer pa mumps lahko povzroči tudi druga vnetja, denimo jajčnikov, sklepov, trebušne slinavke in drugih organov.

Zakaj je pomembno cepljenje otrok proti mumpsu pred vstopom v šolo?

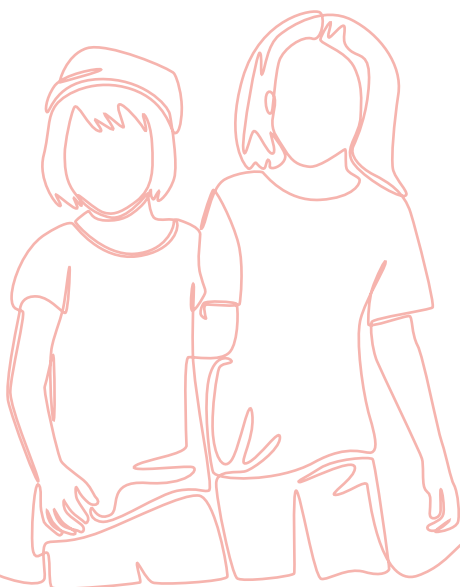
Cepljenje predstavlja najpomembnejšo zaščito vašega otroka pred mumpsom. Ker se cepi s kombiniranim cepivom, otroka ščiti tudi pred ošpicami in rdečkami. Pred vstopom v šolo prejmejo otroci drugi odmerek cepiva, ki zagotavlja dolgotrajno zaščito pred boleznijo in njenimi zapleti. Za preprečevanje širjenja mumpsu je pomembna visoka precepljenost populacije.

Kaj lahko pričakujem po cepljenju svojega otroka?

Tudi po cepljenju proti mumpsu se lahko pojavijo neželeni učinki, ki pa so po navadi blagi in prehodni. Najpogostejši so lokalne reakcije (rdečina, bolečina in oteklina) na mestu cepljenja, povišana telesna temperatura, oteklina obušesne slinavke, izpuščaji, razdražljivost, neješčnost, nespečnost.

Zaradi dobre precepljenosti so primeri mumpsa v Sloveniji redki. Pred letom 1979, ko smo v Sloveniji uvedli cepljenje, je za mumpsom na leto zbolelo do 10.000 ljudi, danes pa se pojavljajo zgolj posamezni primeri. Od leta 2014 do leta 2023 je bilo prijavljenih 7 okužb, največ leta 2017, in sicer 3.

RDEČKE

Kaj so rdečke?

Rdečke so nalezljiva virusna bolezen, ki pri otrocih po navadi poteka blago, lahko celo neopazno, so pa izrazito nevarne za necepljene nosečnice, še zlasti ob morebitni okužbi v prvih treh mesecih nosečnosti. Virus namreč lahko povzroči smrt ploda; če preživi, pa se otrok pogosto rodi s sindromom prirojenih rdečk.

Kako se rdečke prenašajo?

Prenašajo se s kužnimi kapljicami, ki nastanejo pri kašljanju in kihanju, ter z neposrednim stikom z izločki dihal okužene osebe. Virus se razširi po vsem telesu. Bolnik je kužen že teden dni pred pojavom izpuščaja in še teden dni po tem.

Simptomi in zapleti

Značilni bolezenski znaki, ki se pojavijo do tri tedne po okužbi, so povišana telesna temperatura, povečane bezgavke na vratu, bolečine v sklepih ter izpuščaj, ki traja tri dni.

Zapleti so pogostejši pri odraslih, še zlasti pa so rdečke nevarne, če pride do okužbe nosečnice, saj lahko povzročijo okvare ploda. Dojenčki s sindromom prirojenih rdečk imajo okvare že takoj ob rojstvu oziroma se te pojavijo do četrtega leta starosti. Najpogostejše so izguba sluha, okvare vida (npr. siva mrena), srčne okvare in duševna zaostalost.

Zakaj je pomembno cepljenje otrok proti rdečkam pred vstopom v šolo?

Cepljenje predstavlja najpomembnejšo zaščito otroka pred rdečkami. Pred vstopom v šolo prejmejo otroci drugi odmerek kombiniranega cepiva proti ošpicam, mumpsu in rdečkam. Gre za živo oslABLJENO cepivo, ki je zelo učinkovito (97%) in zagotavlja dolgotrajno zaščito.

Za preprečevanje širjenja rdečk je pomembna visoka precepljenost populacije.

Kaj lahko pričakujem po cepljenju svojega otroka?

Kot pri vseh drugih cepljenjih se lahko tudi po cepljenju proti ošpicam, mumpsu in rdečkam pojavijo neželeni učinki, ki pa so praviloma blagi in prehodni. Najpogostejši so lokalne reakcije (rdečina, bolečina in oteklina) na mestu cepljenja, povišana telesna temperatura, oteklina obušesne slinavke, izpuščaj, razdražljivost, neješčnost, nespečnost.

V preteklosti je bilo v Sloveniji prijavljenih tudi več kot 10.000 primerov rdečk letno. Od leta 1990 ko so proti rdečkam cepljene generacije otrok obeh spolov, je število primerov rdečk začelo upadati. Prijavljenega primera rdečk v Sloveniji ni bilo vse od leta 2008, zadnji primer prirojenih rdečk (z okvaro otrokovega vida in sluha) je iz leta 2010, in sicer pri otroku matere, ki se je najverjetneje okužila v tujini.

OŠPICE

Kaj so ošpice?

Ošpice so ena najbolj nalezljivih virusnih bolezní, za katero lahko zbolijo vsi, ki ošpic niso preboleli ali proti njim niso bili cepljeni. Pogosto jih spremljajo zapleti, ki se pojavijo pri približno 30 odstotkih zbolelih.

Kako se ošpice prenašajo?

Virus ošpic se prenaša po zraku, s kužnimi kapljicami ob kihanju in kašljanju, z neposrednim stikom z okuženim, redkeje pa tudi posredno, preko predmetov, ki so sveže onesnaženi z izločki dihal okužene osebe. Bolnik je kužen že štiri dni pred pojavom kožnega izpuščaja in še nadaljnje štiri dni.

Simptomi in zapleti

Simptomi bolezní se v povprečju pokažejo 10 dni po okužbi. Bolezen se začne nenadno, in sicer z visoko vročino, hudim glavobolom, nahodom, kašljem ter vnetjem očesnih veznic. Drugi in tretji dan bolezní se pojavijo značilne bele pege na sluznici nasproti kočnikov, imenovane Koplikove pege. Štirinajst dni po okužbi se pojavi značilen rdeč kožni izpuščaj, sprva za ušesi in na obrazu, nato pa se razširi po vsem telesu. Po štirih do sedmih dneh izpuščaj postopno zbledi.

Za zaplete so še posebej dovzetni dojenčki in imunsko oslABLJENE osebe, večje tveganje za zaplete pa imajo tudi otroci do 5. leta starosti, odrasli in nosečnice. Med najpogostejše zaplete sodijo vnetje srednjega ušesa, bakterijska pljučnica, huda driska z dehidracijo, možno pa je tudi vnetje možganov – encefalitis, pri katerem je umrljivost visoka, ob preživetju pa pogosto pušča trajne posledice.

Zakaj je pomembno cepljenje otrok proti ošpicam pred vstopom v šolo?

Cepljenje predstavlja najpomembnejšo zaščito vašega otroka pred ošpicami. Za cepljenje se uporablja kombinirano cepivo proti ošpicam, mumpsu in rdečkam. Cepivo vsebuje žive oslABLJENE viruse, ki ne morejo povzročiti bolezni, spodbudijo pa imunski sistem, da stvori protitelesa, ki varujejo pred temi boleznimi. Pred vstopom v šolo prejmejo otroci drugi odmerek kombiniranega cepiva proti ošpicam, mumpsu in rdečkam. Cepivo je zelo učinkovito; kot kažejo podatki, je po cepljenju z dvema odmerkoma cepiva trajno zaščitenih proti ošpicam 97 odstotkov cepljenih.

Za preprečevanje širjenja ošpic je potrebna vsaj 95% precepljenost, ki zagotavlja t.i. kolektivno imunost. Na ta način so posredno zaščiteni tudi najbolj ranljivi – novorojenčki in dojenčki, dokler niso dovolj stari za cepljenje, ter tisti, ki zaradi zdravstvenih razlogov ne smejo biti cepljeni.

Kaj lahko pričakujem po cepljenju svojega otroka?

Tudi po tem cepljenju se lahko pojavijo neželeni učinki, ki pa so po navadi blagi in prehodni. Najpogostejši so lokalne reakcije (rdečina, bolečina in oteklina) na mestu cepljenja, povišana telesna temperatura, oteklina obušesne slinavke, izpuščaj, razdražljivost, neješčnost, nespečnost.

Resni neželeni učinki se pri cepljenju proti ošpicam pojavijo zelo redko. Tveganje za vnetje možganov ali resno alergično reakcijo (anafilaksijo) je 1 na milijon cepljenih, medtem ko je tveganje za vnetje možganov pri prebolevanju ošpic 1 na 1000, zaradi zapletov ob prebolevanju ošpic pa prav tako umre 1 na 1000 obolelih.

V Sloveniji smo z uvedbo cepljenja proti ošpicam leta 1968, ki je postalo obvezno leta 1969, število obolelih sicer močno zmanjšali, vendar pa se v Sloveniji še vedno pojavljajo posamezni primeri in omejeni izbruhi ošpic. Bolezen je v nekaterih, tudi sosednjih državah, še vedno pogostejša, kar zaradi množičnosti potovanj tveganje za vnos ošpic v Slovenijo povečuje.

KOLEDAR CEPLJENJA OTROK V OBDOBJU ŠOLANJA

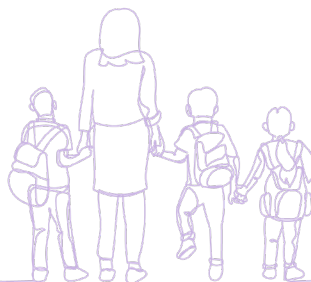

Pred vstopom v šolo

5 DO 6 LET

ošpice, mumps, rdečke, (2. odmerek)*

hepatitis B (1. in 2. odmerek)
- razen pri otrocih, ki so že bili cepljeni s 6- valentnim cepivom #

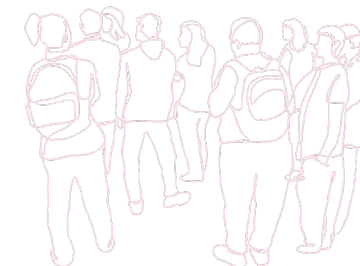
Osnovna šola

6. RAZRED OŠ

okužbe s HPV (1. in 2. odmerek)

2. RAZRED OŠ

davica, tetanus, oslovski kašelj (4./5. odmerek)##
hepatitis B (3. odmerek)#

Srednja šola

OB SISTEMATSKEM PREGLEDU V SREDNJI ŠOLI

davica, tetanus, oslovski kašelj (5. / 6. odmerek)##

* Za otroke, rojene pred februarjem 2024.

#Cepljenje z monovalentnim cepivom proti hepatitisu B se opravi pri otrocih (rojениh pred oktobrom 2019), ki so bili cepljeni s 5-valentnim cepivom proti davici, tetanusu, oslovskemu kašlju, otroški paralizi in okužbam s hemofilusom influence tipa b.

Otroci, ki trenutno obiskujejo 2. razred osnovne šole, prejmejo 5. odmerek, dijaki v srednji šoli pa 6. odmerek cepiva proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju, saj so bili proti davici, tetanusu in oslovskemu kašlju osnovno cepljeni po shemi 3+1 (štirje odmerki pet-valentnega cepiva).

